

de dñe ori in sepmiana: Joi-a si  
lunca' ; era candu va pretinde im-  
mediata materiilor, va esf de trei sev  
de patru ori in sepmiana.

Almanah de prenumeratiune,  
pentru Austria:  
— intregu . . . . . 8 fl. v. a.  
semestru de anu . . . . . 4 fl. v. a.  
partriu . . . . . 2 fl. v. a.  
pentru Romania si strainatate:  
— intregu . . . . . 12 fl. v. a.  
semestru de anu . . . . . 6 fl. v. a.

# ALBINA

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corespondinti ai nostri, si da dreptulu la Redactiune Statongasse Nr. 1, unde sunt a se adresaa si corespondinti, ce p. vesen Redactinea, administratiunea si u speditura; cate vor fi nefrancratu, nu se vor primi, era cele anumite nu se vor publica.

Pentru anumole si alte comunicatiuni de interesu privat — se responde cate 7 cr. pe linia; repetitiile se facu cu pretia unei cr. Pretialu timbrului cate 50 cr. pentru una data se antecipa.

Budapest, in 24/12 dec. 1873.

Despre comisiunea mista, de 12 membri, stabita de catra ambele Sinode sparchiali, Aradu si Caransebesiu, pentru scopul de a libera si a face propuneri intr'unu pro forma, asupra locului si modului de a administra fondurile bisericesc si scolari, corespunzator ambelor diocese, — tocmai ni secesee imbucuraturia din Temesiora, cumca la comisiune dominica trecuta s'a intrat in completul nru alu membrilor aduna din partea diecesei de Aradu, din dd. protopopi Belasi si Dragiciu, din domeni: dd. Bonciu, Lazaru Ionescu, Dr. Vasile Alez Popoviciu; din partea diecesei Caransebesiu, din cleru: dd. protopopi Ioanoviciu si Ioane Popoviciu, er din domeni: dd. Ant. Mocioni, Babesiu, Ianculescu, maiorulu A. Ioanoviciu, si constituindu-se sub presedintia dlui Ant. Mocioni cu dlu Ianculescu notariu, printre activitate in sieste de trei dile, nainte si dupa mediadi, determinata missiunea ieri sér'a.

Mai antau de tot s'a deliberatu si de in unanimitate ca: cestiunile fonduri bisericesc si scolari comune, (a caror valoare preuna adi se urca pan' la 450,000 fl. v. a.) precum sunt ele dupa natura compusetiunii destinatiunei loru comune, asta ar fi se menite si se medilociasca printre corporiunile statutaria, sub numirea „Directiune“ a berasi fonduri.

A doua decisiune principale — a semenea unanimitate a fost: ca — administratiunea nu se medilociasca printre corporiunile statutaria, sub numirea „Directiune“ a berasi fonduri.

A trei-a statorire fundamentală, decisa majoritate de 8 contra 4 voturi — a fost: se annullu administratiunei se fie ie Temesiora.

Conformu acestor enunciatiuni, apoi s'a stabilit modulu de administratiune, comisarea Directiunei si inspectiunea cu condamna medilocita si nemedilocita.

Aci, adeca din punctul de vedere alu inspectiunei si controliei, s'a datu, pre cum memori informati, ambilor dd. Episcopi Aradu si Caransebesiu o activitate si intensitate foarte mare, aproape discretionaria, care spunere desi intru inceputu multora s'a parutu pre mare, ba excesiva chiar: totusi sa destula lamurire ea a fost primita in unanimitate, ca si o garantie eminentimenta maria pentru pasirea corecta intru administrarea si manipularea averei comune.

Elaboratulu proiectu de Regulamentu se publica la timpulu seu, adeca atunci, candu omnia va fi impartitul tuturor membrilor nodali spre studiare.

Budapest, in 22 dec. n. 1873.

(a) In fine dupa o siovaire de mai multe ptamani ministeriulu ungurescu s'a urpatu, — prin aceea, ca ministeriulu presedinte, dlu Szlavay a luatua asupra-si portofoliu ministeriului de finantie; er ministeriulu de comerciu, dlu Zichy a luatua asupra-si portofoliu ministeriului de comunicatiune. In modulu acesta macar formalmente, dar — asta, unguresc legalu si parlamentarminte, pe catu-timpu tiéra are erasi in fruntea afacerilor sale conductatori.

Trecendu prin carpel'a mai susu stabata cabinetulu dlu Szlavay presteaza, altulu este acum momentulu ce cupa spiritele, este adeca urmatulu.

Sunt sipte ani de dile de candu omnia magiari printre intemplare s'e pusi in fruntea afacerilor tierii. Candu au ajunsu ei la carma — cum am dnu numai prin o intemplare, au aflatu omnia in totu functiunile de statu atatul la administratiune, catu si la justitia omeni-

de specialitate. Acesti'a insa din motivul ca erau creditate a sistemii absolutistice si mare parte nemti, au fost prezentu-prezondu delaturati si inlocuiti prin magiari — preste totu insa omeni si fora nici o cunoescinta de posturile in care se denumira, dar si fara de zelulu necesariu de a-si insusiti atari conosciinti. Sub atatari impregiurarii dnii magiari au orbecatu sipte ani, platindu scumpu o administratiune si o justitia rea si aducendu chiar in modulu acesta tier'a la marginea unei totale ruine pe terenul material si spirituale.

In decursulu votarii bugetului, urmate in sepmiana trecuta, se convinseaza Stepanii dilei, ca cu o astfelui de manipulatiune si cu o astfelui pe politica nu mai merge; dreptu aceea camer'a reprezentantilor Ungariei decise in sedintia sa de ieri a emite, din sinulu seu o comisiune de 21 de membrii, carea se lucreaza unu programu pentru regim — arestandu-i calea, pre carea se proceda in viitoru in politic'a sa interna; — adeca felii de imbunatatire sau reformare a sistemel interne.

De totu caracteristicu este, cum dd. Stepanitorii la acesta ocasiune manifestara pre facia si fora tota sfiala nulitatea nostra, a nationalitatilor nemagiere, a majoritatii tierii. In comisiunea de 21 nu aleresa nici macar pre unu dintre deputatii nationali, nici macar pre unu deakistu!

Ce alt'a va se dica acesta, de catu: ca dd. magiari nu reconoscu cumca gresiele in administratiunea tierii ar atinge si caus'a nationalitatilor, — seu ca si nationalii ar ave interesa de a delibera asupr'a binelui tierii!

Multe sunt combinatiunile, ce se facu acum facia de resultatele ce pot se lealba lucrulu acestei comisiuni. Unii privescu in acesta comisiune unu votu de blamu pentru regim, pentru trecutulu lui eludin totu partile condamnatul, altii vedu in trenta celu mai salutariu medilociu de a sprigini actualulu guvern in actiunea sa, altii erasi modulu, prin care diferitele partite — potu ajunge la o coalitiune si priu acesta la formarea unui cabinetu poternicu.

Noa insa nu ni se pare a fi nici un'a din acete combinatiuni nimerita, — din contra noi pre bas'a esperiintei de sipte ani privim si in faptulu alegerii acestei comisiuni o orbecare a Camerei in vanu. Dnii magiari in timpulu de sipte ani de la inaugurarea dualismului atatea gresiele au comisau in conduserea afacerilor statului, incat cu acum se recere unu timpu duplu pentru ca se se pota aduce aceste afaceri la unu punct de manecare dreptu. Er decindint'a financielor statului a mersu atatul de departe, incat cu ocazia imprumutului din urma s'a incercat si ultimulu refugiu, luandu-se adeca bani imprumutu cu interese mari numai pre bas'a garantiei demenelor statului.

Va recomenda — de securu — aceasta comisiune guvernului crutiare in totu, reducerea catu numai se pota in totu erogatiunile statului, reducerea numerului celu mare alu ampliatilor. Careva fi insa guvernului acela, carele se le pota duce acestea in deplinire? — este grea a pricepe! Pare-ni-se ca, dupa sistem'a in augurata si urmata de dnii magiari pana in diu a deastadi — unu atare nu va pot exista nici odata. Pentru a se pot sustin la potere unu guvern, carele voiesca a contopi majoritatea locui-

torilor nemagiari din tiéra in magiari, i trebuiescu bani, — multi bani.

A schimbá sistem'a si a lasá calea libera de desvoltare tuturor nationalitatilor locuitorie in Ungaria, si in modulu acesta a chiamá in ajutoriu elemente sanatoase, cari astazi traiescu retrase, — ba cum se sprimase o data ministrul presedinte Szlavay — elemente, care accepta numai de a-si areta la ocaziunea nemultamirea facia de magiaru, — acesta nu o face unguru — de orice partita ar fi elu — odata cu capulu.

Nu va ave deci nici unu rezultatul lucrulu acestei comisiuni. Dar las'ca lumea va vedea si se convinge despre acesta mai tardiu.

### Investiamentul publicu in Italia.

Legea de investiamentu din 1859 (era pentru provinciile neapolitane din 1861) a introdusu si in Italia instructiunea obligatoria pentru copiii de 6-12 ani. Era cu adeverat lipsa de acesta oblegare, mai alesu in Italia de medilociu si de mediadi, in tierile ce fusesera supuse despotismului si absolutismului, pentru ca in acestea, dintre una suta de italieni, numai 26 de insi sciu carte. De curundu, ministeriulu de resbelu veni intr'ajutoriulu ministeriului de investiamentu, si adeca: servitul activu in armata, pentru Italia intreaga, e statoritu la 4 ani. In acestu timpu, suboficirii au se investe pe gregari cetei si scriere. Daca dupa trei ani de servit, gregariul se poate supune, cu bunu rezultatul, unu essamine din sciintele elementararie, atunci pentru anulu alu 4. capeta concediu; la din contra, are se mai servescu pana va corespunde essaminelu. Acesta dispusetiune a ministeriului de resbelu este cu atat'a mai salutaria, cu catu pana acum ministeriulu de investiamentu nu a fostu in stare a implementi totu recerintele investiamentului. In nobilea emulatiune a scololoru, ce ni s'a presentat in espusetiunea de Viena, Italia nu avea partea ce i se cuvinea. Acesta nu ne suprinde, daca luam in consideratiune, ca ce putine progrese a potutu face pana acum investiamentul publicu in Italia. Mergandu pe stratele de Neapole, vedi ici colia catu o inscriptiune: „Scuola municipale.“ Asta este ce noi numim scola elementara. Intrandu in lantru, vedem pe parete o cruce si portretul Regelui de Italia; ornamente ce le recere sentiu religiositatei si celu de nationalitate. Cartele geografice sunt cam rari, totu asta de rari celea din istoria naturale. Prolegeri sunt niente de mediadi 2½ ore, dupa madiadi 1 ore, joi e recreatiune. Vacatiene tiene de la 30 augustu pana la 5 noiembrie, dar unor comune s'a facutu concessiuni. Planulu de investiamentu recere ca fiecare scola se imparta in patru clase. Fetele sunt despartite si in clasele inferiore. Materi'a de investiamentu este: in class'a 1. religiunea (istoria biblica,) cetea si esseritie in vorbire, scrierea si socota pe tabla si de a rostu pana la 100. In class'a 2. facele-si materi, mai pre largu, adaugendu-li-se caligrafia si esseritie scripturistica de limba, cu deschinita bagare de sé a la scrierea corecta a cuvintelor. — In class'a 3. e adausa desemnul lineriaru, geografie si detorintele sociali (detorintie catra familia; onorarea, ajutorarea parintilor si ascultarea de densii; detorintie catra societate, respectarea legilor, tubirea ordinei, stim'a de proprietate, amórea de natune si de patria). — In class'a 4. religiunea (catechismulu si bibli'a,) limba (gramatica si deprinderi stilistice) istoria natunei, socota (decimala si regul'a de trei), ceva din geometria, desemnul lineriar, geografie, cunoescinta despre agricultura si industria, din fizica: splicarea fenomenelor.

menelor principali in natura, detorintele sociali (detorintele omului, ale cetatenului, si legile fundamentali ale patriei italiane). Cantarea si gimnastic'a sunt in totu clasele. In manuirea disciplinei, invetiatoriul nu-aste permisul se aplic pedepse trupesci. Inspectorul este detoriu se cercetodie scol'a celu putin de dñe ori intr'unu anu. Lips'a cea mai mare, ce o duce invetiamantul italiano, este ca nu-si capeta invetiatori calificati in numerulu recerutu. Cu secularisarea monastirilor, in multe locuri calugarii au ajunsu se se aplic de invetiatori si facu progresulu — ce de comunu scimu cum lu-facu calugarii pretutindenia si mai vertos in Francia. Intr'altre comune, cate unu preotu alu loeu lui si invetiatoriu, dar nu prea are regasit se mearga la scola. Cu unu cuventu, desi starea actuala a invetiamantului publicu in Italia nu este prea imbucuritoria, trebuie se recunoscemu, cumca guvernul si-dà totu trud'a pentru o desvoltare seriosa si regulata. Apoi invetiamantul privat, dora nici in-tro tiéra nu este atat de indatinat, cast in Italia, se intielege despre acele clase ale poporatiunei, cari au putintia. In fine se mai amintim, cumca scol'a italiana are se se ocupe in precumpenire de intislegerea copilului, ca despre partea educatiunei i vinu intra-jutoriu teatrele cele multe; parintii cunosc pielele, si nu-si ducu fii de catu la productiuni bune. —

### Societatea agricultorilor rom.

(continuare si fine.)

Am venit in rondulu trecuta pana la punctulu, in care am disu, ca doue sunt momentele, care se receru pentru desvoltarea agriculturei si am intielesu sub aceste doue: unu planu de actiune, basatul pre resultatele scientii si o putere, carea se-lu execute. Se continuau deci de aci firul intreruptu.

Catul privesce planulu de actiune, in agricultura se observa in totu pările doue sisteme principali si anume: in statele, in cari populatiunea este rara si pamentul in abundantia, omulu luera parcele de pamentu inseminate, insa 'lu luera reu, intrebuintandu pucina ostenela. Productiunea in casulu este nu este inseminate; dar ea totusi asopere trebuintele — suplinindu intinderea cea mare a pamentului aceea, cenelegi omulu prin lucrul seu. In casulu acesta urmăda sistem'a asia numita testensiva. Indatace insa numerulu populatiunei pe un'a si aceiasi parte de pamentu cresce, se inmultiescu si trebuintele — si asia acelu pamentu, care mai nante acoperita prin fructele sale totu trebuintele, acum nu mai este in stare a o face acesta, deca in planulu de lucru nu se face nici o modificare. Omulu in casulu acesta trebue dura se caute espedientul necesariu si prin mintea sa se faca, ca acelasi pamentu se-i produca si de azi inainte de ajunsu.

Trece deci dela sistem'a testensiva, la cea intensiva. Elu luera acum totu acelasi pamentu, cauta insa a-i exploata mai bene totu poterile lui — prin aceea, ca cercetedia, care sunt sururile, necesari diferitelor plante. Se acomodedia dupa resultatulu acestor cercetari — si in, casulu necesariu prin influenție din afara, prin gunoi si alte se nisuesc a intregi pamentului poterile slabite prin marea exploatare.

Mai inaintata este astazi agricultura in Belgia si in Englter'a. In ambe aceste state este introdusa in agricultura sistem'a de schimbarea semintii intr'unu periodu anuitu (Fruchtwchselwirthschaft). In Englter'a in decursu de sipte dieci de ani prin introducerea acestei sisteme productiunea pamentului s'a redicatu atat de tare, incat dupa datele, ce ni le prezenta economistul „Roscher“ o bucată de pamentu, carea producea inainte de 70 de ani pentru 11 milioane

de omeni, astăzi produce pentru 19 milioane. Pentru a pot introduce însă în România acesta sistemă — în lipsa de medilocale, prin care să se poată pune în lucrare este de lipsă de multe ajutări. La totă acestea se poate însă ajunge prin concursul armonic al tuturor agricultorilor romani în o societate.

Să treceam acum mai departe. Am disu, că alu doilea factoru necesariu în dezvoltarea agriculturii este poterea, carea să execute planul și am intielesu sub acăsta potere pe lucratori și instrumentele perfecte: *masinile*.

In acestu factoru agricultură României intempsa astăzi mari greutăți, mai mari potă ca orice altu statu din lume. Mass'a poporului dela tiéra, carea da astăzi contingentul lucratilor romani a fost pana bine de curențu sclava — și ca atare tractata în modu vitregu și neglăsa cu totul. Astăzi — este dreptu, tieranul român este liberu; nu are însă ideplina conscientia de libertatea sea, neavându elu la dispositiunea medilocale acele, care redică pre omu în stadiul de a potă face și întrebuintare de acăsta libertatea sea. În modulu acestă elu este ne ajutatul și lipsesc poterea de a stă pre picioarele sale proprii. Pana cându biciul domnului 'lu mană la lucru, elu lucră — silitu cum eră mai multu ca astăzi — și după cum insusi o marturisesc, atunci avé o sorte mai buna. Astăzi preferă a petrece cea mai mare parte din timpul seu în facu nimică, lucrându pucinu — și acelu pucinu timpu în marcă sila si de mare nevoie. Sub atari impregurări — lucru firescu nici nu-si potă agonisi mai nimicu, si in modulu acestă este espusul celei mai mari miseri in modulu seu de vietă.

Traindu deci tieranul român in o stare astăzi de misera, espusu periodice fomii si frigului — și foră nici o comoditate cătu de modesta, elu nu-si potă apropiă nici poterea fizica necesaria unui lucratoriu bunu. Renumitul economist „Roscher“ dice, că bunătatea unui lucratoriu, depinde și de la modulu seu de vietuire si dovedesc acăsta assertiunea sa cu date statistice, observata in dezvoltarea lucratelor in Englîteră. Elu dice, că unu lucratoriu, carele traiesc numai cu plantă, este necapace de lucru 25 de dile pre anu, ér prin aceea, că elu mananca carne, potă fi cam 5 dile in anu necapace de lucru.

Privindu acum la modulu de vietuire alu tieranului român, ce afămu? Afămu, că elu nu gusta nici pane macar si că afară de mămăliga — și si acăsta mai multu de meu — și afară de borsiu, aiu si alte plante, ce-si le culege vîr'a de pre campu, elu nu cunesceră alta mancare, ér locuindu si imbracaminta lui sunt astăzi de reie, incătu nu-lu potu scuti nici de frig nici de caldura. Pe langa unu astfelu de modu de vietuire apoi nu este dara nici o mirare, că elu produce astăzi de pucinu, pentruca nu este într'ensul poterea fizica, muschii si nervii lui sunt slabii si foră de suculu necesariu. In acăsta privindu este de lipsa cu orice pretiu unu ajutoriu cătu mai grabnicu prin redicarea platii pentru lucrului lui Redicandudui-se plat'a i-se apoi deschide tieranul român si modulu de a trece la unu modu de vietă mai bunu, unu lucru tare urgente pentru tieranul si lucratoriu român.

Pentru a fi insa unu lucratoriu *bunu*, nu este apoi destulu numai, ca acel'a să dispuna de poterea fizica necesaria; ci se cere si o cultura spirituală si morale: o *crescere buna*.

Acăsta i lipsește totalmente tieranului român. Elu scola nu are, ér biserică, care ar fi chiamata a lucră pentru cultură animii lui — pe langa starcia ei de astăzi inca nu-si potă ajută nimicu.

Prin lucrarea armonica a tuturor agricultorilor romani se poate ajuta însă usioru si acestui reu, de care patimesc astăzi astăzi de multu tieranul român — si cu elu întrăgătierea romană. Redicandu apoi pro tieranul român prin o cultura necesaria si prin posibilitatea, unui modu mai bunu de vietuire acestu concursu armonicu alu agricultorilor romani, se procura întregului statu român mari avantagii — nu numai in dezvoltarea sa economică, dar si in dezvoltarea sa politica.

Proprietariulu român de pamantu si casciga in modulu acăsta lucratori harnici,

er tieranul român se redică totu mai multu in tota privint'a material minte si spiritual min- te. Proprietariulu in casulu acestă platescă mai multu, lucratoriulu prin o plata mai bună, si deschide calea de a trece la unu modu de vietuire mai bunu, si prin acăsta posibilitatea de a produce mai multu. Cu cesece dura i se platescă mai multu, si produce mai multu. Prin acăsta proprietariulu de pamantu nu numai că se potă scăpa de neplacările, ce le intempsa astăzi cu lucratoriu sei; dar productiunea lui se poate potenția si dimpreuna cu acăsta si venitele lui. Imbunătirea sörtei tieranului mai are apoi si acea parte buna si demna de tota consideratiunea, că ea are mare influența asupra inmultirei populatiunoi statului român. Unu lucru, carele nici decătu nu trebuie desconsiderat. Este constatatul apoi, că populatiunea de la tiéra contine in senulu seu elementele cele mai sanatosce, ce compunu societatea omenescă. Tieranii in orice statu sunt omenii cei mai sanatosi — nefiendu ei de fel'u atacati de vietile, ce ruinedia si sapă afundu in sana-tatea acelor'a, cari traiesc la Jorasie. Înmul-tindu-se si desvoltandu-se deci acăsta clase a societății, se potă recrută mereu dintr'ensa contingente insemnante de elemente sanatosce pentru orasie.

Ajungendu estu modu statulu român stadiul acăsta, ajunge totu deodata si o situatiune favorabile politica. Elu dispune atunci de capitate insemnante, materiali si spirituali; ér din mas'a cea mare a tieranilor si face totu atât'a bravi cetățieni, consciții de drepturile si de-torintele loru catra statu si catra patria.

Ar mai fi să mai vorbim acum despre masine.

Agricultură României dispune si acum de multe masine. Aceste masine nu potu insa produce astăzi astăzi de multu, cătu producă in alte state; deorice lipsesc manile omului, armate cu cunoștințele tehnice necesare, care să-le conduca asia — precum se recere pre de o parte, ér pre de alt'a ele — facia de pamantul României, nu sunt in numerulu necesariu,

Privindu acum proiectul de statute, publicatul de o data cu apelulu, de catra dlui P. S. Aurelianu, ne potem convinge, că denisul are de cugetu a redică — prin infiin-tientarea unei societăți acestu ramu de produc-tiune in totă directiunile indigitate in scurtu de noi — după modestele noastre cunoscintie.

Salutăm deci cu bucuria acestu pasu insemnatu alu dlui P. S. Aurelianu — si nu-lu potem din destulu recomandă unei cal-durăse imbracișări din partea tuturor agricultorilor romani; ér ca de incheiare gratu-landu dlui Aurelianu pentru acăsta frumosă si mare ideia, 'lu potem asecură, că istoria na-tiunale — déca va pretinde ea numele de dreptul judecatoriu alu faptelor si personalor, ce le descrie — va trebui de securu să apro-tinăsca acestu pasu insemnatu in dezvoltarea statului român.

Acăsta este — după noi — calea cea drăpta, carea potă duce statulu român la bunăstare si fericiere — si prin aceasta la total'a sa nedependentă politica. Arone Hamza.

Aradu, 10 decembre v. 1873.

(*Scole superioare pentru fete.*) Ministrul de cultu si de invetiamentu publicu, prin unu circulariu, cu datulu 2. novembrie a. c. Nr. 30. 479, splicesc mai vertos scolele din monastiri, căt prin necuratența loru causădă in tineră generatiune morburii de scrofulă. Acestu circulariu a datu ansa Consistoriului de aici, ca din siedint'a senatului de scole, ce s'a tenu tu la 7. l. c. sub presidint'a protopiscelului Andrei Papu, să însarcinede pre inspectorii confesionali de scole a nisui la infiin-tarea de scole superioare pentru fete. Ordinatiunea consistoriale catra inspectori, dice intre altele: „Acestu Consistoriu nu are in-stitute de invetiamentu incorporate in monastiri. Daca totusi aduce la cunoștința P. T. DTale aceste reflecții ale Dlui ministru de invetiamentu, se face acăsta pentru că multi ortodossi sau pruncii loru, mai vertosu fetele, in monastiri de alte confesiuni la educare. Deci P. T. DTa, la totă ocasiunile, si anume in sinodele protopresbiterali, vei areta reulu, la carele acei ortodossi spunu inca si sanetatea fetișilor loru, candu le trimitti in monastiri, ce sunt de faptul celor amintite de D. ministru“

In dorintă ce o nutrimu pentru culti-varea genului femeiesc, nu este iertatul a se uită privintile ce cauta să le avemu pentru sanetatea acestui genu; că sanetatea este basă prima a fericii.

Scopulu parintilor este, precum nu ne indoim, a castiga fetișilor loru o educa-tiune asiatică, ca ele despre partea reală să fie sanatosce si casnice, era despre partea morale ortodosce bune si romane. Adeca nu ne indoim, cumca dorintă parintilor este, ca fetișele loru să devină cu timpul — precum ne învăță unu educatoriu alu națiunei noastre, Ioanu Vacarescă, — să devină societate, cari cerca marirea loru in barbatii loru, si mame, cari cerca binecuvantarea loru in fiii loru.

Fiindu asiatică, apoi pentru ajungerea acestei scopu si pentru realizarea dorintă a parintilor, nu este si nu se poate gasi altu medilocu, decătu să înfintămă insine scole superioare proprije pentru fetișele romane si ortodosce.

In acăsta direcțione vei nisui P. T. DTa in sinodulu protopresbiteralu, la care vei asisterne cauza intru intielesul Statutului Org. §. 59. punctulu 3. Anume, Te vei folosi de sesiunea ordinaria a sinodului protopresbiteralu, carea va avea locu in lună lui Fauru ce vine, de după §. 45. din Statutu. Era des-pre resultatulu activitatii P. T. DTale, des-voltatu in acăsta privintia, vei asterne Consistoriului raportu pana in lună lui Martiu ce vine.

Consistoriulu acăsta trage sperantia, cumca sinodele protopresbiterali vor intielege marea importanța a rolei ce se vine societății romanescă, in lucrului pentru educarea națiunei. De acăsta, sinodele amintite vor implini cu punctualitate detorintile ce li impune Statutulu.

De reulu stării materiali, sinodele nu se vor potă subtrage de la acăsta detorintia. Nu se vor potă subtrage, pentru că aceste pretensiuni ale educatiunei fetișelor sunt forte modeste si pucine, prin urmare usioru, de implitu. Dar mai vertosu nu se vor potă subtrage sinodele protopresbiterali pentru aceea, că daca Halmagiul, unde sunt locuile materialmente cele mai sermene in acăsta diecesă, — si-a înfintat dejă de multu si sustine o scola superioara pentru fete, cu atât'a mai vertosu potu face acăsta protopresbiterale, cari in privintă materiala sunt departe inaintea Halmagiului, indiestrate si favorite despre totă ramurile agriculturăi.

Intre asemenea cercușantie, o sfîrșita religioasa — morală va opri pe sinodele noastre protopresbiterali de a respunde Consistoriului, că nu potu să înfintădile scolele ce se receru pentru fetișe. Se vor sfîrși a negă, parte pentru că au obligaminte sacre din Statutu, parte pentru că vor audi frati din Zarandu.

In acăsta convingere ascăpăta Consistoriulu otaririle sinodelor protopresbiterali.

L. mormentul lui Mariana, in preser'a statui Nicolae.

(*Sinodulu tractual din Vicariatul Rodnei.*) Clerulu si poporul român din vicariatul Rodnei, in distriptul Neseudului nutresce una dorintă fericire de a vedea odata si in biserica nostra intrudusa constitutiunea ce o au alte confesiuni din patria, de a-si vedea odata organizate afacerile besericești pe o base solida, prin carea să se pună odata capetul absolutismului bisericescu si domnei unei clăsi, pre care o tiene poporul din sudoreasa, intielegu domn'a clerului nostru, care lipsită de alte isvoră de venit, traiesc numai din denariul seracului. Poporul muncesc si platesc acelui-a, pre care i-lu comanda eei de sus, si apoi atari tramești din indurarea Mariei sale si a santului consistoriu au curajul a sustine in audiulu, publicului, că densii — după rectificarea vestitului Titu, dar nu Vespasianu ci Budu — inca suntu reprezentantii poporului. Asă intrebă aici, ore episcopulu nostru, in acăru favoré pasiesc Budu si rectifica spresiunea de susu, cea cu „inca“ — acăru poporu este elu reprezentant? care poporu, candu, si unde l'a alesu pre dlui de episcopu? său dora ministrulu e identic cu poporulu?!

Daca este afirmativu responsulu la intrebarea din urma, atunci recunoscem că am pecatuitu, sustinendu pana acău, că episcopulu e reprezentantele acelui ce l'a denu-

mitu, si de acătă astăzi elu, cătu si membri adunati in consistoriulu plenari la Gherla in 3 noemvre a. c. nu sunt reprezentantii poporului.

Dar să me intorc la obiectu. Clerulu si poporulu din tractulu susu numito, trunau de dorintă amintita mai susu, in l. c. alergă din totă părțile la Naseudu, si fă chiamat la tineretă unui sinodu, adică decursu voiu să-lu descriu in urmatorele:

Acestu sinodu, după usulu de pacă, a fost, compusu din preoți tradiționali si căte doi reprezentanti alesi de consiliile besericești si provediuti cu plenipotentialitate apoi din căte doi reprezentanti a corporilor invetiatorești din locu si a senatelor scolare distriptuale, provediuti toti cu plenipotentialitate. Reverendismulu vicarul, Moisilu, deschidiendu si dinti a prin o ordine potrivita, propune a se alege notarii pentru portarea protocolului. Se alese, prenotariulu tractual, unu notariu din trei. Sinodulu astfelui constituitu, prezentile aduse la cunoștința sinodului — inclusulu consistoriului plenariu despre marea scaunului episcopal de la Gherla la Baia-mare. Membrii sinodului, inversiunati in două linii si prin conclusulu acelui consistoriu de a nu primi nici la protocolu bateru sau punerea parintelui vicariu, nu incapseau vorba; desbaterea fă infocata si se finisca primirea propunerii bravului profesor, I. Marcianu, carele propuse a protesta legiu in contra conclușului consistoriului plenariu, facutu de popolu sine populu, astfel facia cu mutarea scaunului episcopal, si facia cu stol'a. Era frumosu si invatatoriu a audii din gură unui bravu preot, consistoriului plenariu prin acestu condacbagă neintielegere intre turma si pastori, tinde a ne desparti pre noi, pre preoți, de noi. Pote că facia cu alte tineruturi, un poporulu egat'a a portă ori ce sarcina, ar' avoa intielesu, are in se pentru noi si facia cu poporulu nostru. Mai departe se primisca punerea facuta totu de numitul profesor se face adeca o reprezentare la capulu priunciei besericești si alt'a la ministrul culte, in carii se fă rogati acestui să nu inviolesca cu stramutarea scaunului episcopal la Baia-mare. Totu in astă cauza se face a se face o reprezentare si la reprezentantele capului besericei, adeca la nuncius apostolicu din Viena, si astă la propunerea membrului mireanu, Iacobu Prodanu.

Cu acăsta ocazie se renouează conclușul inainte de astă cu cătiva ani, de a face adeca nesecă statute pentru tineretă si delor parochiali si tractuali etc. si se propune si alese de nou o comisiune, carea pana la Dominecă Tomei va avea să vina cu un proiectu gat'a, carele se va desbată, modifică primi si asterne la locurile mai inalte si aprobată. Ce va urmă, vom vedea, in se cere scolare, totu de acăsta natură, naștere presupunem, că ce are să urmeze, altintre oră care va fi capetul lucru nu-lu vom tine secretu, după cumu am indicat cu statutele scolare, cari si adi-nstau scie Ddieu in ce cornu, pline de pulvă despre acăsta in se cu alta ocazie.

Dupa acestea se desbatu mai multe obiecte de natură curatură locale. In decursul acestor desbateri se stracurara din partea cea mai necompetente unele vorbe, ce tineretă a trage umbra asupra meritelor unor bătrâni ai nostri, merite — pe cari si invidiu a trebuit să le recunoscă. Le treceu de astă data cu vedea, căci speru că le vom aplană noi intre cei care au in casu de lipsa in se, nu vom intarzia a descurca lucrul la cunoștința publică, pre calea didactică, — căci voim dreptatea intru se si nu potem suferi nici candu denatorul adeverului.

In fine observu, că eram in dulcea spălată, că după finirea sinodului se va tine conferintă, că se ne consultă despre tineretă a noastră facia cu ordinatiunea ce vrea să se scote în limbă eu totul din administrativ. Celu ce promise convocarea unei atari concertante, nu-si tine cu cuventul să altii se lasă pe celă, si astă am perdu ocazie. Tempul in se se apropie si ne strigă să ne pregătim, că lucrul e seriosu si domnii dela potere sunt dedicați a vedea pre la noi o inteligență solidă matură, va se dica — după ei — plecată în totă poruncile venite de susu, adeca gata să se tăpteze, cele cerute cu cale ori fara cale, cu unu

lipsita de vietia natională. Aceasta se vedea din cele scrise in numerulu, mai este a diariului magiaru „Magyar” din Clusiu. Grea lipsita ne astupta loru! Se ne suflicam înse cu o ora mai desvetiandu-ne de peccatosă dăru ne apusă de lucru numai în ora a nu uitămu, fratilor, că parintii nostri lupte pline de resemnatire au pastrat și lasatu ereditate nu numai unu nume, ci — intre multe altele și unu tesauru, — nu numai să-i gustămu dulceti'a, ci și vand'o s'o lasamu mostenire urmatorilor. Noi, omeni invetati, in seculu lumii ar fi la locu să ne aretăm nedemni de redintia din aceia, cari in tempurile de soime, „magis pro linquae incolumentate esse videantur?!”

De tōte drepturile ne-au despoiatu, adăunii frati magari, — ne-a mai remasă in limbă, prin a careia sugrumare voieseu multiamitorii ospeti magari să intre cu viața in tōte sanctuariele Romanului, torzal-u să nu mai dica in urma, „sum româ, ci „magyar ember vagyok.” Magarii in viața loru de a magiarisa chiar și petrile, ale ar poté, sciu, că și ale noastre juste redintiuni le vor nescoti; dar detorintăra este să nu simu lasi, ci să aretăm, vom a trăi, afirmandu-ne justele noastre censiuni pre tōte căile iertate. Preste ministrul si dieta este Maiestatea Sa, Imperiale, catra a cărui glorișa easa Romaniei documentat fidelitatea si n'au crutiatu versat sangeli in tōte tempurile.

Se ne formămu o tienuta démună de noi, si nu ne parăsim postulu; căci altcum ne va veni parerea de reu a nostra, blastemulu nu nostri si aspr'a judecata a istoriei.

Dieci cu noi si cu just'a nostra causa! —

## Diet'a Ungariei.

In siedintă de marti a casei reprezentantilor, trecedu-se la ordinea dilei: desbatere generală asupra bugetului, mai antaiu vorbesce baronul Ludovicu Simonyi. Elu se cuventare lungă — dupace arăta, ce permitate este, ca casă să se ocupe cu desbaterea asupra bugetului int'runtimpu, candu și nu are ministrul de finanțe, si dupace și starea, in care se află acum partit'a lista dice, că dă, primesce reportul comisiunii financiare de baza a desbaterei speciale; mai antaiu, pentrua comisiunea finanță pretinde in acestu reportu schimbăsistemii in administratiune, a dou'a, penultima pre anul 1874 o atare schimbare nu mai poté esecută.

Elu pretinde a se face reductiuni și bugetulu armatei comune — si acăstă din răvivu, că doresce, ca tiér'a să fie in stare să aperă; ér acăstă o poté face numai o ră, care are finanțe bune. In acăstă dinante deci să se atientesca ochii regimului in acăstă să o facă inca in graba, pentrua elui confuziunea este neamanavera.

Tiér'a numai este in stare a acoperi de cele pre calea creditului, deorace ea acum mai are nici unu creditu; ér imprumutul nu urma nu s'a datu statului cu atare, ci elui ca proprietariu de pamentu.

Déca inca partit'a drépta nu este in tre a formă unu regim puternic; atunci vădica de conducerea afacerilor publice, marandu, că — de si feste ea in majoritate totusi nu poté guvernă.

Ministrul Pauller, respondindu antevorbitoarei dice, că regimul, la tōte acestea se spăta — dupa cum poté dovedi cu date positive — dar acestea receru timpu multu si nu spăta face deodata.

Ernest Simonyi critica aspru celece se templa in sensu clubului deakistu, unde spunerii purcediente din cele mai bune intenții — cum au fost propunerile lui Zs. Gy., cari pretindeau reductiuni mai însemnante in bugetu — se respingu. Déca nu parabatul este factorulu, carele decide prin intenție sale asupra tierii, ci clubulu deakistu, compus din nesce emeni condusi nu de interes personali — egoistice; apoi in sensu acesta elu nu cunoște al'u espediente și bunu, decâtă desfientarea acestui parlamentu. Unui ministru nu i este iertatul nici data a se face conductoriulu unei clice. Crișa apoi sistem'a ce o urmaresce regimul guvernare tirii si dice, că elu este cauza de media si eris'a ministeriale atât'a timpu,

cum nu mai are parechia in nici unu statu parlamentariu din lume. De incheiare dice, că elu nu votédia bugetulu.

Tisza dice, că densulu primesco reportul comisiunii financiare de baza a desbaterei speciale. Nici elu insa nu se poté multiumi cu reductiunile facute de asta data, imputa apoi ministrului de justitia Pauller pentru teori'a de parlamentarismu, dezvoltata de densulu si-si exprime parerea de reu, că nu mai este densulu acum ministrul de cultu, că atunci ar poté redică o catedra pentru adulți — spre a-i inveti primele elemente ale parlamentarismului. Vorbesce apoi de contradicerile, in cari cadu ministri atunci, candu se scăla a se aperă in contra atacurilor, ce se indreptă asupra loru — cum si despre situația cea rea, in care se află tiér'a si partile din parlamentu.

Mai vorbesce dupa acesta Min. Tisza, Ernst Simonyi, min. Pauller si Csernátonyi. Nici unul nu vorbesce insa la obiectu, ci numai in cestiuni personali.

Venindu cestiuna la votu se primesce reportul comisiunii de baza a desbaterei speciale.

In desbaterea speciale se primescu foră nici o discusiune senguratecele posturi pana la punctul, in care comisiunea financiară propune, ca cele 30,000, ce le platesce statul pentru codificarea legilor să se platescă din fondulu de dispositiune.

Aci propune Alessandru Körmenty scergerea fondului de dispositiune in suma de 200,000 de florini. Presedintele casii observa cu acăsta ocazie, ca casă să nu tragă in discussiune obiectele, asupra căror'a a deliberat dojă in Iulie. La acăstă reflectă Helfy, că reportul comisiunii se reduce la intregul bugetulu. Si exprime totu cu acăsta ocazie parerea de reu, că unii onorabili membri ai casii, cari mai nainte au combatutu pro guvern, astadi lu sprinivesc. Se mai vorbesce apoi pro si contra de cătiva relativu la fondulu de dispositiune si infine acel'a la votare se primesce.

Se primesce dupa aceea bugetulu ministeriului de langa persoña Maiestatei Sale si alu ministeriului croat, pe langa reductiunile formulate de com. financiară.

Urmădiu apoi bugetulu ministeriului de interne. Adam Lazar intréba pre min. de interne, ce dispositiuni a luat in privința celerii. Min. Szapáry avésédia pre vorbitoriu la reportul substernutu de curendu de catra elu casii in acăsta cestiune, cu care siedintă se incheia.

In siedintă de mercuri, in 17 ale curentei, trecedu-se la ordinea dilei se continua desbaterea speciale asupra bugetului ministeriului de interne.

Venindu la discussiune sum'a de 8000 de florini, ceruta de ministrulu de interne, ca salariu pentru comitele din capital'a Budapestă, comisiunea financiară propune: ca acăsta suma să nu se votedie speciale; deorice ea se poté acoperi prin aceea, că se voru face restrictiuni in alte posturi. Totu cu acăsta ocazie atra ge comisiunea financiară atentiuane casii asupra incidentului, că prin desfientarea institutiunei de comisii cetătenesci s'ar poté face mare crutiare in bugetu.

Asupra cestiunii, amentite pre urma de comisiunea financiară, se ivescu doue propunerii modificatorie; un'a a lui Péchy, carea pretinde, ca ministrulu de interne să aduca inca in decursulu acestei sesiuni unu proiectu de lege pentru stergerea institutiunei de comisii cetătenesci, ér alt'a a lui Körmenty, carea pretinde, ca ministrulu de interne să substernu unu proiectu de lege pentru stergerea intregii institutiuni de comisii suprême.

Dupace mai vorbesce in cestiunea acăstă a min. Szapáry si Csernátonyi, punendu-se cestiuna la votu, se respingu ambele propunerii modificatorie si se primesc cele propuse de comisiune. Se votédia dupa aceea 400,000 sub titlulu: pentru polit'a din capitală pe langa observarea, că acăsta suma se va redă erariului de catra representanti'a orasienescă a capitalei.

Urmădiu apoi bugetulu ministeriului de comunicatiune.

Ignatz Helfy afa de tare curioasa imprejurarea, că in resortulu acestui ministeriu s'a stersu din bugetu cele mai neaperatu de lipsa puncte, educandu inainte ca de exemplu,

că in bugetu s'a scersu sum'a de 800,000 pentru sustinerea in buna stare a drumurilor.

Elu dice, că o astfelu de crutiare, nu este crutiare; deorace in modulu acost'a drumurile dejă edificate se ruină.

Vorbesce apoi min. de comunicatiune dupa cum se exprimă, mai pre urma in calitatea sea de ministru. Densulu vorbi tare multe, dar ne'nteresandu-ne pe noi din aceea directu nimica, le trecemu cu vederea, inregistrandu din cele spuse numai atât'a, că Ungaria platesce pentru sustinerea căilor ferate pe anu sum'a de 20 milioane de florini.

Gullner propune apoi, ca casă să aduca unu conelusu, prin care să deoblege pre min. de comunicatiune, ca acel'a inca in decursulu se siunie presentă să aduca unu proiectu de lege pentru regulararea lucrărilor publice.

Se mai vorbesce de catra multi in cestiunea căilor ferate, dar venindu cestiuna la votu se primesc propunerile com. financiarie, precum si prop. lui Gullner.

Reducetiunile propuse de comisiunea financiară in bugetulu ministeriului de comerciu se primesc fara nici o discusiune.

Urmădiu bugetulu ministeriului de cultu si instructiune publică.

Alessandru Körmenty propune, ca să se scerghă din bugetu sum'a de 30,950 fl. preliminata pentru inspectori scolari; ér ministrulu de cultu să se inscrie in medie a modifică din legea scolară pasajiale referitorie la inspectori de scoala. Acăstă propunere so respinge si se primesce propunerea comisiunii.

Danielu Franyi alla fără curioasa imprejurarea, că in bugetulu ministeriului de instructiune se facu reductiuni. Densulu s'ar fi invotu cu propunerea ministrului presedinte de a se sterge sum'a destinată pentru prima representatiunilor straine.

Este foarte ciudatul lucru — dice densulu, ca ospetii strani să se primeșca in modu atât'a splendidu; ér poporul să moră de fome.

Koloman Tisza nu se poté inveni cu cele propuse de antevorbitoare, votédia deci pentru propunerea comisiunii.

Cu acăstă siedintă se incheia.

Din siedintă de joi in 18 decembrie a casii representantilor inregistrămu numai atătu, că in acăstă siedintă se votédia senguratecele posturi din bugetulu ministeriului de justitia asia, precum lo a propus comisiunea financiară. Ceeace ne interesăda pre noi mai multu din acăstă siedintă, este interbelatiunea dlui deputatu Parteniu Cosma in dreptata ministrului de justitia in cauza publicării legilor in limbă romana, carea lasamu să urmedie aci. Dlu Cosma dice:

On. camera! Voiescu a face o interbelatiune on. dnu ministru de justitia. In general este acceptat principiu juridicu, că nemenea nu se poté scusa cu necunoscerea legei; acestu principiu insa in tōte statele civile nu este pronunciata si respectata pentru aceea, că doreară contine unu adeveru pră naturale; ci din necesitate, pentru că nu există altu espediente pentru a poté generaliză in modu obligatoriu si a poté face posibile esecutarea legei. Fiecare guvern ince se nisuesce a-lu face justu prin o publicare cătă mai perfecta si mai estensa a legilor — dandu astfelu ocazie fiacui a cunoșce legea, deca voiescu, — si rectificandu in modulu acesta aplicarea lui prin aceea, că prin publicare face posibile fiacui cunoșcerea ei, asia in cătu acel'a, carelo nu si insusiesce cunoșcerea legii, nu poté atribui consecintie, ce urmădin acăstă, decătumai negligeniei lui, — potendu-se in casu acesta aplică cu totu dreptulu principiul, că nemenea nu se poté scusa cu necunoscenia legii.

In tiér'a nostra inca si guvernulu absolutistesc a pusu mare pondu pre acăstă imprejurare si acăstă detorintia a sa si-a si implinit'o, publicandu — dupa cum scimus nu numai legile, dar si cele mai ne'ntesnate ordinatiuni deodata cu publicarea loru in acoa-si foia guverniale in limbă a fiecarei naționalități din patria.

Astadi in acăstă privintia stămu multu mai in apoi, de cătu sub absolutismu, pentru ca astadi d. e. romanulu de vreo doi ani absolutamente nu poté cete legi in limbă sa materna, ér ordinatiuni guverniali numai atunci, candu i-se ceru banii si sangele; provocările pentru platirea darei si cele pentru assentare le poté cete totu natulu in

limbă sa materna cu litere gigantice, ér altu-ceva nu.

In interesulu dreptății trebuie să declaru, că cauza nu e de a se caută in formă de guvern constitutional, nece in legislatiune; ei-e a se cercă singuru, — nu sciu cum să me exprimă mai moderatu, — numai in imbecilitatea guvernului, chiamat a execută legile.

Dietă si-a facutu detorintia, — căci inca inainte de ce s'ar fi adusu legea de naționalitate, prin articolul de lege III. din 1868, despre promulgarea logilor, carele in §. 8 dispune că: „ministeriul se va ingriji ca fiacare lege in data dupa promulgare să se publice si să se tramătă respectivele jurișdictiuni si in traductiuni autentice in limbele, usitate in tierele coronei uugurescă.” Mai tardi art. de lege 44 din acel'a-si anu in §. 11 dice: „Logile se compun in limbă magiara, insa au a se publica si in traductiune autentica in limbă fiacarei naționalități locuitoria in tiéra.”

Alte legi mai nove in acăstă privintia n'avemu, ince acestea pana acum sunt obligatorie atătu pentru guvern, cătu si pentru cetățenii tieri.

Si ore ce a facutu guvernulu in interesulu esecutarei legilor acestor'a? A fost portutu bene, ince la calea diumetate sa opritu.

Inca in anul 1868 intr'unu consiliu alu ministrilor s'ar fi fost decisu, că traductiunile le va efectua asia numit'a translatnra centrală instituita, in presidiulu ministeriale, ér de autenticatul le voră autentică intrepretii denumindu prim ministrul de justitia. Inca in an. 1868 ministrul de justitia a fost si publicat unu concursu pentru ocuparea acestor statuii de intrepreti, ince denumirea loru nece pana astudi n'a urmatu.

Bine-reu pana la an 1871 — totusi s'a publicat legile in limbă fiacarei naționalități, dar nefiindu ele revedute prin vreunu interpete, său altu individu demn de credintă, dupa dreptate nu se potu considera de autentice. Celu pucinu testulu romanescu, care-lu sciu si cunoșcu este fără ren. Ince de atunci incoci nici reu nu se mai afia.

Sciu cu securitate, pentru că m'am convinsu in persoña, că legile din an. 1872 si 73 pana acum s'au publicat numai in limbă magiara si nomișca, — testulu romanu ar fi tradusu; ince din acel'a nici o literă nu e culeșa. Ma dupa cum am auditu, guvernulu a facutu si acea, că s'a invotu cu unu functiunari, că acel'a să-si intrebuinteze timpul liber pentru traducerea legilor in limbă romana, pre langa unu onorariu anumit. Această si-a facutu detorintia — traducendu aceea, ce i s'a datu; insa acelu functiunari si astadi ambla rogandu-se de la Pontiu la Pilatu, ca să-si poată capăta onorariul merită, si totu nu si-lu poté capăta. Deci acestu functiunari se poté laudă, că elu e unu erudit, si totu nu si-lu poté capăta. De acăstă natură, că să nu amintescu mai multe sunt si legile de dare, aduse in anul trecutu, prin care se impună nouă ssrcine cetățenilor patriei si inca cu amenintare de pedepsă, si de glōbe pecuniari, in casu déca legea nu se observa in tōta rigore ei.

De atare natură, să nu dicu mai multu, e §-lu legii de timbru, care se repărtă la aretarea lasamentelor. Aci primari a comunale se pedepsesce in bani, deca nu face aretarea intr'unu anumit timp. Legile de acăstă natură ar trebui publicate in data pentru că fiacine să-si cunoșca detorintia sa.

Eu sciu pră bene, că onoratei case nu-i cade bene — si io am si dechiarat, că elu e bucurosu mi reduci vocea, candu se tractădespre unu obiectu de natură accentuată.

Ince acăstă n'o consideru de cauza de naționalitate. Legea ordinădie acăstă, si interesulu statului pretinde, ca fiacare eive alu sou să cunoșca legea, in data ce se publică (probări). Ince de ar' fi acestu obiectu de acele, a căroră discusiune nu pră place on. case; me provoca la insusi pră on. dnu ministru de justitia, că am probat, a lu rezolvă pentru acăstă afora de cas'a. Mi-luai adeca libertatea \*

înca astă vîră a-mi face onorea în persoană în acăsta cauza la densulu; dar fienduca nu vedu nece unu efectu, am fost silitu a reclamă aici la on. Camera.

Appelediu la semtiul de dreptu și la iubirea de dereptate a casei și credut, - - că și pentru a-si aperă demnitatea sa propria, me va sprință, cindu urgediu respectarea legii. —

Spre acestu scopu și in sperantia, că nu voi trebui să așteptu multu nece după responsu, nece după resultatu, mi-iau libertatea a face urmatoră interpellatiune.

Considerandu, cumca in virtutea art.III. §. 8, și art. 44. §. 1 : 1868, legile indată după promulgarea loru sunt de ase publică și edă in traductiune autentica in limb'a fiesce-carei naționalități locuitorie in tiéra, si a se trame jurisdicțiunilor concerninti; si considerandu, cumca despre tōte acestea este detoriu ministeriulu a se ingrigi.

Fiindu-că in contra chiarelor despusestiuni a acestei legi, legile aduse, sanctionate si publicate in anii 1872 si 1873 neci pana astadi nu sunt, publicate in limb'a romana; —

Mi ieu voia a adresă catra dnulu ministru de justitia urmatorele intrebări:

1. Adeverat este, cumca legile votate sanctionate si publicate in 1872 si 1873 neci pana astadi nu ar fi aduse la cunoștința publică, respective edate in limb'a romana?

2. Decumva este adeverat: cu ce-si-potă justifică dnulu ministru acăsta negriginția a detorintei sale?

3. Are de cugătu a intreprinde numai decătu despusestiunile necesarie, ca legile amintite să se publice și in traducere autentica romana?

Snu-Nicolau mare, in 23 dec. 1873.

(Dlu artistu comicu I. D. Ionescu, in Pecica, Nadlacu, Snu-Nicolau-mare, Banat-Comlosiu si Toraculu-mare.) Desvoltamentul artei noastre teatrale se executa pe incetulu, dar pré bine calculat, pentru de a plantă amărte adeverata in poporul romanu, către acăsta sublima arte. Si cum nu, cindu ea este intreprinsă de barbati bine dresati, cu o scientia morală națională adeverata, cum sunt dnii Millo, Pascal si Ionescu, cari intr'adeveru au binemeritatu de națiune in acăsta privintia.

Specialu pentru timpulu acestă, poporul nostru romanu este petotindenea pre unde ajunsé dlu Ionescu, entuziasmatu, pana si strainii pré multiumiti de monologele si cantionetele esecutate de densulu — cu o desteritate de artistu, admirabile.

Trebue să recunoscem că dlu Ionescu este primulu artistu, care au avut curagiul a veni pe locurile acestea romane, pentru ca să incerce a versă după regulile artei, de comunu ridindu si glumindu, — in inițiale noastre sperata de unu viitoru mai bunu, opărindu-ii cu ironia usturătoria, si muscandu-ii pan' la inima cu dintii satirei pre dusmanii nostri si pre fiili cei slabii de angoru ai nostri.

Istoria Artei Romane trebue să notifice acăsta aparitiune, si trebue să recunoscă meritulu de mare importantia a dlu Ionescu; căci elu este primulu, care abondandu-se de vieti a sgomotosa a Urbilor Romaniei, a venit a căută poporul romanu la tiéra, la vîră lui, si a inspiră caldura si incredere in geniul seu de massa de marmore, pre care vîcurile nu au putut'o descompune, dar nici încalzid destulu; este meritulu dlu Ionescu — căci au inceputu a destuptă nouă viță in acăsta massa impetrata.

Așteptăm de la zelulu si activitatea artistului, să deo posteritatei opulu seu inceputu asi, ca acel'a să facă onore civilisatiunei romane nationale.

Dlu Ionescu este nu numai artistu bunu, dar elu propagă și moral'a și seriozitate artei sale, — căci credeti-mi, — noi nu am avut gustul, placerea, să fia art'a nostra teatrala reprezentata de nisco vagabundi aventurosi, pe cum se face acăsta chiar prin Germania, dar mai vertosu la magiari; noi am dorit ca pururia să fim scutiti de acăsta lepra inveninătoria, care perichităd moral'a si existența acestei scole a poporului.

Să sprințim deci pe dlu Ionescu, si dandu noi pre a nostra cale man'a cu den-

sulu, să conducem poporulu la o cultura, desradacinătoria a viciilor, desvoltatoria de adeverata iubire de patria și națione. Si să facem ca art'a nostra teatrala să fie o viță de traiu a multor'a, si o scola de experientia pré buna de a educă poporulu romanu.

Nainte dle Ionescu pe acăsta cariora gloriōsa, desă spinōsa! —

Dlu artistu de la Toracu va merge spre Bihor si Marmarosu. —

V. GROZESCU.

Cotul Zarandu, decembrie 1873.

Alegările de notari comunali au mare insemnătate pentru noi. In colonele acestui diariu, nu de multu, de o parte se indegetara intentiunile routatiōse ale domnilor de la stepanire — facia de noi, er de alta parte se fece apel catra adeveritii fiilor ai poporului romanu din pările noastre, ca să vîghiedie asupra intereselor noastre, si speciale să colcere pentru implenirea posturilor notariale prin adeverati romani.

Cu acăsta ocazie vom să reportăm onoratului publicu despre alegerea de notariu in cerculu notariale Aciutia; căci acăsta alegere, indeplinita in 8 l. c., va fi in stare a servi de exemplu conducatoriu si admonitoriu pentru poporului nostru.

Corupțiunea a fost acă arma, cu care se luptau pentru reesirea lui Lenchesiu; er pretinsii conducatorii spre bine ai poporului nostru aretara eclatantminte, că venalitatea si neconsciintiositatea cătu de tare li-a coplesit sufletul loru.

Resirea lui A. Lenchesiu, neamul strainu si contrariu de moarte a poporului nostru, — dar reesirea lui L. prin portarea cea neconsciintiosa, violența si venalitatea de favoruri personali si inca a acelor dintre noi, cari din gura si naintea celor slabii si neprecoputi se lauda, că ci-su cei mai nepetati si mai adeverati romani, in fapta ince sunt vermi ce rodu la pomulu nostru național, firesc pe sub mana, voindu vescidirea acestuia, — si caderea adeveratelor binevoitorii ai poporului prin intrigile lupilor imbracati in pei de oi, fu rezultatul acestei alegori.

Să ne oprim ince aci, si să scătemu inviatura pentru viitoru, căci cu atari ocașuni se potă convinge mai bine poporulu, că cine sunt aceia, cari in adeveru i voiesc binele, si totu o data potă cunoșce pre aceia, cari striga numai in gur'a mare, că sunt romani, er pre sub mana, cercandu favoruri personali, nu se sfiescă să lucră pentru apesarea tieranului, din a caruia spinare traiescu. La acăsta alegere se convinse poporulu nostru, că din ai nostri sunt multi de aceia, cari sberă in lumea largă, că voiesc numai dreptatea, binele, si că-su creditintosi catra naționea noastră, er candu și la adeca pentru interes e marsiave particulari vindu chiar tata si mama. Insemnătua acă, ca o bidigania de acăsta natura, pre preotulu din Aciutia, dlu N. Hardutiu, ca să scim cu totii că ce felu de pasere e si ca să ne potem feri de elu de acă nainte; căci numai de preteni ne temem, er de neamici nu, de orace scim să ne ferim de veninulu loru. Acestu prootu, cu o septembra nainte de alegere, arendandu-se de romanu bunu, colindă prin tōte comunele din acestu notarizat, ca apostolu alu adeverului si dreptătii, ca adeverat pastorii alu poporului.

Insa ce se vede mai in urma?! In preseara alegierii dnulu preotu N. Hardutiu, insocitul de neobositulu seu docente, Toma Farcasiu, si de unu notareselu, care striga in gur'a mare, că e romanu si voiesc binele comunu, fura portati eu trasur'a notariului magiaru, A. Lenchesiu, prin acelle comune cari se scăi, că-su contrarie lui Lenchesiu. Acești trei apostoli ai lui Lenchesiu cortesiau pentru acel'a, care nainte cu vr'o septembra nu le dedea nici scaunul in palatulu seu; acuma inşa tōte se întorse pre diosu, căci „unde te dore, acolo te legi,” si apoi „cu darea treci marea.” Parintele H. pana in preseara alegierii fu totu cu poporul, naintea caruia depuse chiar juramentu, că va fi creditiosu, causei nostru. In preseara alegierii ince, caldandu-si juramentulu, trecu in tabera neamilor nostru, ince nu singuru — ei pentru

osulu ce l'a capetatu a dusu cu sene si pe alii. Să nu cugete ince parintele H. că poporulu va uită acăsta fapta de inselatiune; va veni timpul resplatei, si atunci „vai pastori lui acelaia, in care si-a perdutu turm'a sa incredere.”

Nu potem uită pre notariasielulu R. care avă nerusinarea si cutesarea a veni din notariatulu seu să cortesișca pentru magiarulu A. L. Acești notaresieliu, amestutu de rachi'a lui A. L. amblă pe strade ca unu nebunu sberandu „să traiescă A. L.”

Nu mai pucinu scandalosu fu portarea notariului I. I., a acestui fiu din poporu, care in descurcul studiarii fu sustinutu mai numai din pomenile adunate de pe la creștini nostri, cu anima adeverat romană, de prin Baia-de-Crisi si de pe aiurea. Acăsta vîpera, laptata la sinulu naționii, avă curajul degradatoriu, dă se face unelța strainului A. L. cortesiahu din satu in satu pentru A. L. si cercandu să insiele si seducă poporulu.

Dar avusoramu nefericirea de a cunoșce mai multi cameleoni de acestia, ce se numesc romani buni, si totusi amblau printre poporu, ca să-l corumpa. Asă carturarii din Talagiu, unii sberau in gur'a mare, cu palariile in mani de  $\frac{1}{4}$  mila de pamantu „să trăiescă Lenchesiu,” era altii chiamau pe popor in case, pentru a-i implăcapulu cu saturile loru romano-magiere. Cu tōte acestea, multi din poporulu nu primira saturile loru cele minunate, ci au remasă consecinti consciintiei de sine. —

Onore acelor adeverati fiili, romani cari nu se lasă amagiti de aceste fintie, astădi netrebnișă nouă — mane acelor caror lingvă adi piciorale, de lăpădaturele omenimii. Să nu perdem ince timpulu cu acesti celăi, că să ne ingrăsimu, ca să ne scuturăm de ei.

Poporul romanu! tu ai nascutu fiu că să te conduca spre bine, inca după ce au crescutu, s'au facutu unelța orba neamurilor straini si nu te cunoșeu de parinte; tu saturi cu sudoreea ta pre aceia, ce te vendu pe unu blidu de linte; ti-incredintiedi copilul săpre a-i dă crescere atare invetiatoriu, care i dă exemplu de a-si vinde naționea; tu ai pastori spirituali, cari manca prescur'a, dar ca respătă conduce turm'a ce ii sustine in ghiaiale lupilor imbracati in pei de oi, fu rezultatul acestei alegori.

Cine pără vin'a la tōte acestea? — Ni-mene altulu, de cătu insusi noi frati romani, căci ne sta in potere, ca să ne scuturăm de tōte aceste pacoste, numai să voim.

De acea, fratilor romani, cari v'ati pusu incederea văstră astă data in astfelu de omeni, despre cari acum sunt convinsi, că ce bine ve vrea si cum ve conduce, servescă-ve acestu casu in viitoru spre acomodare, ca in asemenei imprejurări să nu ve mai incedeti nici candu in cuventele atarorū omeni ne-creditiosi, său ale preotilor castri parintele Hardutiu, in a caroru anima nu are intrare „preotii cu crucea-n frunte, căci șoste și crestina,” ci mai bine le place a fi „preotii ca cortesi-n frunte, contra a totu ce e săntu si dreptu.” —

Si văd, fratilor romani, cari v'ati pusu incederea văstră astă data in astfelu de omeni, despre cari acum sunt convinsi, că ce bine ve vrea si cum ve conduce, servescă-ve acestu casu in viitoru spre acomodare, ca in asemenei imprejurări să nu ve mai incedeti nici candu in cuventele atarorū omeni ne-creditiosi, său ale preotilor castri parintele Hardutiu, in a caroru anima nu are intrare „preotii cu crucea-n frunte, căci șoste și crestina,” ci mai bine le place a fi „preotii ca cortesi-n frunte, contra a totu ce e săntu si dreptu.” —

Fili poporului Zarandu.

### Preturiile articolelor de consumație comună in Budapesta.

Seim, că pre multi ii va interesa a cunoșce preturiile de piatâ in Budapesta ale articolelor — fie căruia pre tōta diu'a trebuință pentru sustinerea vietii; deci le publicăm azi pre scurtu, după avertările oficiale.

Panea de secara, pontulu cu 14 cruceri, carne de porc 38 er; carne de vita, de boiu sau vaca, cca de rondu, 30-33 er; untură

de porc 42 er; untulu topit 74 er; — unu purcăfi; unu iepure 1 fl. 50 cr; o gaină 70 cr; o parechia de pui 1 fl. 30 cr; o ratiu 1 fl. 50 cr; unu ou 4 cr; — laptele 20 cr. cup'a; mătană 40 cr; cép'a cu 6 'cr. pontulu; — acra cu 7 er lb.; sacul de cartofi (cu unu metru,) 2 fl; pomele uscate 12-15 lb. — Lemnele, de la 15 cele bune — stangenul. — Se legă că preturile se schimbă — multu cîinu — ne'ncetatu. —

## Publicații tacabile

### Concursu.

Pentru imprimirea parochiei gr. or. Mane din Prisaca, se scrie de nou colectivu terminu de 6 septembri de la prima publicare.

Emolumintele sunt: Două Sessioni rochiali, cu 4 jugere padure; — biroul stol'a indatenata de la 150 de case cu 700 susținute.

Concurrentii, instruandu petițiunile normativele veni. Consistoriu diecesan: 3 si 7 mai a. c. nr. 499, să le indrepte Sinodul parochialu, prin Scăunul prezbiteratului din Caransebesiu.

Prisaca, in 28 noiembrie 1873.

Comitetul parochial in colectivare cu dlu prezbiteru tractualu.

### Concursu.

Nulificandu-si a două alegere, se scrie de nou concursu pentru imprimirea tutui de invetitoriu la scolă rom., gr. or. din Furdea, cu terminu de 6 septembri de primă publicare; era in primă după espirarea terminului se va tine.

Emolumintele sunt: 105 fl. v. a metri de grău, 20 metri de curcuruzu, 100 sare, 100 lb. de clisa, 15 lb. de lumiș, 10 stangeni de lemn, 2 jugere de livada, divina de legumi si cortelul liberu.

Doritorii de a ocupă acestu postu avizati a-si tramite subscrisului Consistoriul straini, instruite in intelesele tutului org. si adresate către comitetul parochialu respectivu.

Caransebesiu, din siedintă a consistoriului scolaria, tinența in 7 noiembrie 1873.

Consistoriu diecesan din Caransebesiu. —

### Concursu.

Pentru vacanța parochia in Săndulești protopresbiteratul Fagetului, diecesa din Caransebesiu, cu terminu pana in 25 decembrie 1873 calind. vechiu.

Emolumintele impreunate cu aceste parochia sunt: una sesiune de pamant, buna si stol'a indatenata dela 110 case.

Doritorii de a ocupă acesta parochia a-si substerne recursele loru, instruite in prescrisele ordinatiunii consistoriale 3. maiu a. c. nr. 499 bis. si adresate comitetului parochialu din predica comuna, — si dreptulu la subscrisului Consistoriu diecesan la terminulu sus designtu, adeca 25 decembrie 1873, st. v.

Caransebesiu, in 22 nov. v. 1873.

Consistoriu diecesan gr. romane a Caransebesiu.

### Invitație.

Comitetul Societății de lectură al Casinii romane din Oravita, a scrisu prin resolutiunea sa din 14 decembrie a. c. tienerea adunării generale prvisorie, pre 28 decembrie a. c. st. măsăla carea sunt invitati cu cuvenita onoare toti Dd. membri interni si esterni. —

Oravita, in 15 decembrie 1873.

Pentru Comitetu: Basiliu Bordoni mp., Gheorghe mp., presedintele.

notariile